

॥ १ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ शोडशोत्तमायामित्यादिना प्रज्ञानुगतामारजते मोक्षधर्ममित्यादिना भूतानामेव न स्वस्य विज्ञोपरमात्मन् ॥ १७ ॥ १८ ॥ आगतागमं प्राप्तं वासुदेव उवाच श्रावितस्त्वं मया गुह्यं ज्ञापितं च सनातनं ॥ धर्मं स्वरूपिणं पार्थ सर्वलोकांश्च शाश्वतान् ॥ १९ ॥ अबुद्ध्यानाग्रहीर्यस्त्वं तन्मे सुमहदप्रियं ॥ न च साद्यपुनर्भूयः स्मृतिर्मे संभविष्यति ॥ २० ॥ नूनमश्रद्धयानोसि दुर्मेधात्सि पाण्डव ॥ न च शक्यं पुनर्वक्तुमशेषेण धनं जय ॥ २१ ॥ सहिधर्मः सुपर्याप्तो ब्रह्मणः पदवेदने ॥ न शक्यं तन्मया भूयस्तथा वक्तुमशेषतः ॥ २२ ॥ परं हि ब्रह्म कथितं योगयुक्तेन तन्मया ॥ इति हासंतु वक्ष्यामि तस्मिन्नर्थे पुरातनं ॥ २३ ॥ यथा तां बुद्धिमास्थाय गतिमग्न्यांगमिष्यसि ॥ शृणु धर्मभृतां श्रेष्ठ गदितं सर्वमेव मे ॥ २४ ॥ आगच्छद्वाह्मणः कश्चित्स्वर्गलोकादरिंदम ॥ ब्रह्मलोकाच्च दुर्धर्षः सोऽस्माभिः पूजितो भवत् ॥ २५ ॥ अस्माभिः परिपृष्टश्च यदा ह भरतर्षभ ॥ दिव्येन विधिना पार्थ तच्छृणुष्वा विचारयन् ॥ २६ ॥ ब्राह्मण उवाच मोक्षधर्मं समाश्रित्य कृष्णयन्मामपृच्छथाः ॥ भूतानामनुकंपार्थ यन्मोहच्छेदनं विभो ॥ २७ ॥ तत्ते हं संप्रवक्ष्यामि यथा वन्मधुसूदन ॥ शृणुष्वा वहितो भूत्वा गदतो मम माधव ॥ २८ ॥ कश्चिद्विप्रस्तपो युक्तः काश्यपो धर्मवित्तमः ॥ आस साद्विजं कंचिद्धर्माणामागतागमं ॥ २९ ॥ गतागते सुबहुशो ज्ञानविज्ञानपारंगं ॥ लोकतत्त्वार्थकुशलं ज्ञातार्थसुखदुःखयोः ॥ ३० ॥ जातीमरणतत्त्वज्ञं कोविदं पापपुण्ययोः ॥ द्रष्टारमुच्चनीचानां कर्मभिर्देहिनां गतिं ॥ ३१ ॥ चरंतं मुक्तवत्सिद्धं प्रशांतं संयतेंद्रियं ॥ दीप्यमानं श्रिया ब्राह्म्याक्रममाणं च सर्वशः ॥ ३२ ॥ अंतर्धानि गतिज्ञं च श्रुत्वा तत्त्वेन काश्यपः ॥ तथैवांतर्हितैः सिद्धैर्यातं च क्रधरैः सह ॥ ३३ ॥ संभाषमाणमेकांते समासीनं च तैः सह ॥ यदृच्छया च गच्छंतं स कं पवनं यथा ॥ ३४ ॥ तं समासाद्य मेधावी स तदा द्विजसत्तमः ॥ चरणौ धर्मकामोऽस्य तपस्वी सुसमाहितः ॥ प्रतिपेदे यथान्यायं दृष्ट्वा तन्महदद्भुतं ॥ ३५ ॥ विस्मितश्चाद्भुतं दृष्ट्वा काश्यपस्तं द्विजोत्तमं ॥ परिचारेण महता गुरुतं पर्यतोषयत् ॥ ३६ ॥ उपपन्नं च तत्सर्वं श्रुतचारित्रसंयुतं ॥ भावेन तोषयच्चैनं गुरुवत्परां परंतपः ॥ ३७ ॥ तस्मै तुष्टः स शिष्याय प्रसन्नो वाक्यमब्रवीत् ॥ सिद्धिं परामभिप्रेक्ष्य शृणु मत्तो जनार्दन ॥ ३८ ॥ सिद्ध उवाच विविधैः कर्मभिस्तातपुण्ययोगैश्च केवलैः ॥ गच्छंतीह गतिं मर्त्या दिवलोके च संस्थितिं ॥ ३९ ॥

शास्त्ररहस्यं ऊहापोहकुशलमित्यर्थः ॥ १९ ॥ गतागते मरणसंसरणे विषये ज्ञानं शास्त्रानुमानं विज्ञानं योगजप्रत्यक्षं अस्यैव व्याख्यानं लोकतत्त्वेति सार्धेन ॥ २० ॥ जातीजन्म ॥ २१ ॥ मुक्तवत् नित्यमुक्तस्यापि मृषा बांधाभिप्रायं वत्करणं ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ अन्यत्र धर्मादन्यत्र धर्मादित्यात्मनो धर्मापत्तीतत्वाद्धर्माधर्माविवेकलतो निंदति वैराग्याय विविधैरित्यादिना ॥ २९ ॥